

GUNCZ SZILVIA

A felnőttkor határán álló autizmussal élő fiatalok felnőttiségre és munkára oktatása

Bevezetés

Dolgozatomban a felnőttkor határán álló, autizmussal élő fiatalok felnőttiségre és munkára való oktatásával foglalkozom. Mivel az autizmust csak néhány éve diagnosztizálják, a társadalom számára jelenleg nagy problémát jelent az ezzel élő emberek foglalkoztatása. Andragógia szakos hallgatóként érdeklődésem középpontjában azok az oktatási módszerek állnak, melyek segítségével lehetővé válhat a 18 év körüli autizmussal élő fiatalok fejlődése, ami alapfeltétele esetleges munkába állásuknak és a termelésbe való bekapcsolódásuknak. Véleményem szerint rövid időn belül a felnőttképzés egy önálló célcsoportját fogja képezni az autizmussal élők köre, hiszen – a korábbi elgondolásokkal ellentétben – ma már bizonyított tény, hogy képességeik kibontakoztatásában jelentős mértékben lehet segíteni.

Az autizmus meghatározása

„Az autizmus az egész személyiséget érintő jellegzetes, önálló kategóriát képező károsodás” (Balázs, idézi: Gordosné 2004, 113. o.). Ennél mélyebb és pontosabb meghatározás, hogy a „humán idegrendszer egész életen át fennálló, átható fejlődési zavara, mely a születéstől kezdve alapvetően meghatározza a gyermek fejlődését és viselkedését” (pl. Lord és Rutter, idézi: Kanizsai-Nagy–Kiss–Szaffner–Vigh, 2003, 7. o.).

Az autizmussal élők esetében három területen tapasztalható minőségében eltérő fejlődés: a kommunikációban, a szociális interakciókban és a rugalmas viselkedésszervezésben. Ez a tünetegyüttes képezi tulajdonképpen az autizmussal élők általános jellemzőit, tudni kell ugyanakkor, hogy e szindróma rendkívül sokszínű. Ez elsősorban annak tudható be, hogy e fejlődési zavar súlyossága alapvetően nagy eltéréseket mutathat, széles skálán szóródik. Ezen kívül a különböző helyeken felnevelkedő autizmussal élő személyekre más-más környezeti tényezők hatnak, melyek szintén az adott egyén „autizmusának” egyediségéhez járulnak hozzá. Mégis ma, a XXI. század elején szinte minden, ezzel a témával foglalkozó szakirodalom a felsorolt három területen tapasztalható rendellenességet emeli ki az autizmus legtöbb esetben előforduló jeleiként.

Integrált vagy szegregált oktatás?

Napjainkban rendkívül sokat vitatott kérdés, vajon az integrált vagy a szegregált oktatás a hatékonyabb, eredményesebb a fogyatékossgal élő fiatalok körében. A XXI. században egyrészt folyton arról hallhatunk, olvashatunk, hogy minden embernek meg kell adni az esélyegyenlőséget, a fogyatékossgal, akadályozottsággal élőknek is joguk van a többi emberrel együtt tanulni, dolgozni. Másrésztől azonban el kell gondolkodnunk azon, hogy valóban az integrált oktatás biztosít-e egyenlő esélyeket fogyatékossgal élő embertársaink számára.

Az integráció „általános szociális értelmezése szerint az akadályozott emberek részvételének biztosítását jelenti a társadalmi folyamatokban az óvodától az iskolán át, a szabadidőben, otthon és a munkában.” (Papp, 2004, 15. o.). Az integratív pedagógia lehetővé teszi, hogy akadályozott és nem akadályozott fiatalok heterogén csoportokat alkotva megismerhessék egymás hasonlóságait és különbségeit, és a különböző kooperatív tevékenységek, csoportmunkák révén tanulhassanak egymástól. Az integratív pedagógia legfontosabb célja, hogy az emberek már egész fiatal korban megtanulják elfogadni és tisztelni embertársukat akkor is, ha ő esetleg valamilyen fogyatékossgal, akadályozottsággal él.

A szegregáció elkülönítést jelent, és itt az integrációval ellentétes értelemben használjuk. Akkor beszélünk a fogyatékossgal élők szegregált oktatásáról, amikor homogén csoportot alkotva belőlük, nem fogyatékossgal élő társaiktól elkülönítve oktatjuk őket.

A kérdés tehát, hogy melyik módszer a demokratikusabb, ugyanakkor eredményesebb, hatékonyabb is. Minden, fogyatékossgal élő személynek vannak különböző speciális szükségletei, ilyen például a több vagy kevesebb inger, a nagyobb vagy intímabb tér, az egyszerű elrendezés stb. Az autizmussal élőknek több speciális szükségletük is van. Legfontosabbként azt kell megemlíteni, hogy a naiv tudatelmélet sérülése miatt ezekhez az emberekhez világosan, egyértelműen kell beszélni ahhoz, hogy megértsenek minket. Ha ugyanis ez nem történik meg, az autizmussal élők könnyen agresszívek, frusztráltak válhatnak, ami további problémákhoz, konfliktusokhoz vezethet mind az adott egyént, mind társait, mind pedig a tanárt illetően. Az autizmussal élők további fontos szükséglete az állandó, változatlan környezet kialakítása, a pontos idő- és térbeosztás szükségessége.

Azt gondolom tehát, hogy az ebben a fejlődési zavarban szenvedők integrált oktatása nem építő, sőt inkább romboló hatással lenne az autizmussal élő egyén saját fejlődésére és a csoport többi tagjára nézve egyaránt. Az esélyegyenlőséget nem az integrált oktatás biztosításával, hanem a nekik megfelelő körülmények biztosításával lehetne leginkább megadni.

A gyöngyösi Autista Segítő Központ (ASK)

Az autizmussal élő fiatalok felnőtté válására és munkára oktatása témakörben a Gyöngyösön található Autista Segítő Központot kerestem fel megfigyelések végzése, illetve interjúk készítése érdekében. Azért látogattam el ide, mert ehhez a központhoz több intézmény is tartozik, melyekben gyerekek és felnőttek oktatásával illetve foglalkoztatásával egyaránt foglalkoznak.

Az Autista Segítő Központ 1999-ben létesült, megalakulásának célja az autizmussal élők felnőttkorra való felkészítése, nevelése, gondozása és oktatása volt, és ma is ezek a legfontosabb célkitűzései. Az egyházi fenntartású szervezet jelenleg négy önálló részből áll. A kisgyermek számára tulajdonképpen gyermekotthonként funkcionál a *Kiskorú Fogyatékosok Otthona*, melynek maximális befogadóképessége 30 fő. 2003-ban 43 fővel nyílt meg az *Általános Iskola*, ahová 6-tól 18 éves korig fogadják az autizmussal élő fiatalokat.

Gyöngyös mellett egy Karácsond nevű településen néhány évvel ezelőtt ír mintára jött létre a Boróka Majorság autizmussal élő felnőttek foglalkoztatása céljából. Az Autista Segítő Központ *Átmeneti Otthon* nevű intézményében élők minden reggel utaznak ki a Majorságra, és itt munkával töltik mindennapjaikat. A negyedik intéz-

mény, a *Lakóotthon* Karácsondon található, 10 felnőtt tagja van, akik a farmon élnek és dolgoznak.

A szervezetet a katolikus egyház tartja fenn, továbbá részesül az állami normatívából és az adófizetők 1%-os támogatásából. A finanszírozásban nagy segítséget jelent az Autisták Egyenlő Esélyéért Alapítvány valamint a különböző civil adományok is.

Megfelelő környezet kialakítása- strukturált oktatás

Mivel az autizmussal élők nem kedvelik a hirtelen változásokat, szeretik az állandóságot, ragaszkodnak a megszokott rutinhoz, elengedhetetlen fontossággal bír a biztonságos, jól bejósolható környezet kialakítása számukra. Ennek jelentős szegmensei a tér és az idő strukturálása.

A tér strukturálása

Az egyes tereket jól láthatóan, egyértelműen el kell különíteni egymástól, oly módon, hogy a különböző terek funkciói is világossá váljanak az autizmussal élő tanulók számára. Mindez azt jelenti, hogy például egy termen belül a tanár egy szőnyeggel leválasztja annak a tevékenységnek a helyét, ami a későbbiekben zajlani fog, és elhelyezi itt azokat az eszközöket is, amikre szükség lesz. Így válik a tanulók számára nyilvánvalóvá, hogy milyen program következik. További fontos tényező, hogy az egyes tevékenységek helyén csak olyan eszközök legyenek, melyeket használni fognak, illetve amiknek konkrét funkciójuk van. Ezeknek az intézkedéseknek az a legalapvetőbb céljuk, hogy egy – a lehetőségek szerint – ingerszegény és biztonságos környezetet alakítsanak ki a tanulók számára, és lehetőleg ugyanazon tevékenységek mindig ugyanazon helyen történjenek.

Fontos tehát, hogy minden alapvető tevékenység helyét meg kell határozni, például az étkezést mindig az ebédlőben végzik el, a szabadidős programok az udvaron zajlanak, a tanulás, oktatás pedig a már megszokott osztályteremben történik. Az, hogy ez minden egyes nap így megy végbe, a tanuló számára biztonságot jelent, nincs zavartságérzete, így minden gátlás nélkül, felszabadultan tudja feladatait végezni.

Az idő strukturálása

Volt már róla szó, hogy ha az egyes tevékenységek kezdetén a tanár nem szögezi le pontosan, hogy az meddig fog tartani, vagy nem veszi figyelembe az idő lejártát, akkor ezzel az autizmussal élő tanulóknak komoly frusztrációt és zavartságot keltethet, ami által a bejósolható környezet bizonytalanná válhat számukra. A gyöngyösi Autista Segítő Központ Általános Iskolájában ezért rendszeresen használnak napirendet a téri és időbeli tájékozódás megkönnyítése érdekében. A napirend a következő kérdésekre ad egyértelmű választ: Mit? Hol? Mikor? és Milyen sorrendben? kell tenni. Ez tulajdonképpen egy vizuális segítő eszköz, melynek lényege, hogy az adott nap előre összeállított tevékenységeit különböző szimbólumok segítségével jelölik.

A szimbólum lehet valós tárgy, kicsinyített tárgy, de lehet egy, az adott tevékenységhez kapcsolódó tárgyról készült fotó, színes kép felirattal, fekete-fehér kép felirattal, piktogram felirattal, szókép illetve írott napi terv. A lehetőségek tehát sokfélék, azt, hogy melyiket választják a tanárok, a tanulók képességei határozzák meg, vagyis minden esetben egyénre szabott szimbólumrendszerrel beszélhetünk. Minden fiatalnak van egy saját, téglalap alakú táblája, melyet úgy tudnak megkülönböztetni, hogy más-más színűek, így egy idő után minden fiatal megtanulja, hogy melyik színű tábla az övé. Ezekre a táblákra tépőzárral felerősítik a tanárok az egyes

napirendi kártyákat, melyek szegélyeinek a színe megegyezik a tábla színével. Minden tanuló napirendi kártyájából két darab van: egyik a fiatal napirendjén, másik pedig az adott tevékenység helyszínén, világossá téve ezzel, hogy mi hol fog zajlani az adott napon.

A napirend érthetővé teszi az autizmussal élők számára kusza világunkat, ennek hatására fokozódik önállóságuk. Fontos, hogy a napirendet úgy kell összeállítani, hogy a tevékenységek tartalmukban és időtartamukban igazodjanak a tanulók képességeihez, mert csak ilyen módon lehet elérni, hogy igazán jól és felszabadultan érezzék magukat. Ezért van nagy szerepe annak, hogy az egyes csoportokat a tanulók képességei alapján alkossák meg.

A strukturált oktatás tehát rendkívül fontos, hiszen a strukturálatlan helyzet gyakran az érzelmi biztonság elvesztéséhez, illetve viselkedésproblémák kialakulásához vezethet.

A Gyöngyösi alkalmazott legfontosabb oktatási módszerek

A Gyöngyösi Általános Iskola alapvető célkitűzése az ott tanuló autizmussal élő fiatalok önállóságra oktatása abból a célból, hogy a későbbiekben saját lábukra tudjanak állni, és a családalapítás-és fenntartás valamint a munka világában zökkenőmentesen meg tudják állni a helyüket. Ahhoz azonban, hogy a tanulók kellőképpen önállókká váljanak, és gond nélkül be tudjanak illeszkedni környezetükbe – elsősorban munkakörnyezetükbe – több oktatási módszer alkalmazása, és a tanárok részéről sok idő és erőfeszítés szükséges.

Kognitív - és viselkedésterápia

A kognitív- és viselkedésterápia megalkotásának előzménye az a felismerés volt, hogy az autizmussal élők problémás viselkedésének kialakulása és fennmaradása alapvetően az őket körülvevő nem megfelelő környezet következménye. Ebből kifolyólag a viselkedésproblémákat oly módon lehet orvosolni, hogy tervezetten, direkt módon egy számukra megfelelő, lehetőleg ingerszegény környezetet alakítunk ki. Ehhez hozzátartozik az is, hogy a problémás gyermekek esetében a kívánatos viselkedéseket (pl. helyes illemhely-használat) megerősítsék, a nem kívánatosakat, nem oda illőket (pl. köpködés) pedig figyelmen kívül hagyják (büntetni természetesen nem szabad).

A tanárok részéről ez a viselkedés segíti megértetni a fiatal és felnőtt autizmussal élőkkel egyaránt az összefüggéseket, azt, hogy milyen módon viselkedjenek ebben a bonyolult világban annak érdekében, hogy zavartalanul be tudjanak illeszkedni környezetükbe. Ez kezdetben természetesen nem egyszerű, hiszen meg akarjuk változtatni ezeket az embereket, és ez általában nagy nehézséget jelent számukra. Lassan azonban maguk is rájönnek arra, hogy ez a változás feltétlenül szükséges, hiszen megtapasztalják, hogy sokkal könnyebben boldogulnak a különböző interakciókban. Ennek következtében pedig egyre intenzívebben formálódik viselkedésük, és egy idő után már ez lesz a természetes számukra.

A viselkedésterápia hasznos lehet az önbántalmazó viselkedések, az agresszió, a dührohamok mérséklésében, az önellátási-, a munkavégzési és a tanulási készségek fejlesztésében, valamint a beszéd minőségének javításában és mennyiségének növelésében egyaránt (Baron-Cohen –Bolton, 2000).

Picture Exchange Communication System (PECS)

A Picture Exchange Communication System magyarra fordítva Képcserés Kommunikációs Rendszert jelent, melynek kidolgozása 1994-re tehető, és Andrew S. Bondy

valamint munkatársai nevéhez fűződik. A PECS létrehozásának okát jó részben az a felismerés jelentette, hogy a legtöbb autizmussal élő ember egyáltalán nem tud beszélni, vagy ha tud is, a kommunikáció, a beszéd funkcionális használata már rendkívül komoly nehézséget jelent számára.

Az ilyen, autizmussal élő emberek számára találták ki a PECS-t, amit Gyöngyösön is nagy hatékonysággal alkalmaznak a későbbiekben való önállóság kialakulása érdekében. A PECS használatának másik pozitív eredménye, hogy általa a fiatalok folyamatosan kénytelenek részt venni szociális interakciókban, aminek következtében nagymértékben fejlődnek szociális képességeik. A PECS tulajdonképpen egy alternatív kommunikációs eszközrendszer, mely alapvetően különböző képek alkalmazásából áll. Lényege, hogy a tanuló az általa óhajtott dolgot elkéri a tanártól oly módon, hogy annak képi megfelelőjét, szimbólumát átnyújtja neki. A szimbólumok a napirendi kártyákhoz hasonlóan lehetnek tárgyak, saját készítésű rajzok vagy fotók. A Gyöngyösi Általános Iskolában rendszerint a „Boardmaker” nevű számítógépes programból választják ki az alkalmazott képeket.

Milyen szakaszokból épül fel ez a képcserés tanulás? Mivel a PECS legfontosabb feltétele, hogy a tanuló kellőképpen motivált legyen a saját kezdeményezésű, spontán kommunikációra, a PECS azzal kezdődik, hogy a tanárok egy vagy több olyan dolgot találnak, amely iránt az autizmussal élő fiatal érdeklődik, amihez igazán vonzódik. Ez lehet valamilyen tárgy, eszköz, csokoládé, cukor vagy egyéb finomság, édesség. Miután pedig kiderült, mi áll a fiatal érdeklődésének középpontjában, készíteni kell erről egy fotót vagy rajzot, illetve Gyöngyösön – ahogy már említettem – a „Boardmaker”-ből választanak ennek megfelelően egy-egy képet. Ezek után megkezdődhet a fizikai csere tanulása.

A tanulás elején a fiatalok mellé két személy jelenléte szükséges, egyikük a kommunikációs partner, másikuk a segítő. A fiatal érdeklődésének középpontjában álló – korábban kiválasztott – dolog a kommunikációs partnernél található, a tanuló-nál pedig annak képi megfelelője van. A segítő a fiatal háta mögött foglal helyet, és az a szerepe, hogy abban a pillanatban, amikor a fiatal jelét adja annak, hogy szeretné megkapni az adott dolgot, kezébe adja a kommunikációs kártyát, mely a kívánt tárgyat, eszközt, édességet stb. ábrázolja.

A segítő minden esetben csak a legszükségesebb segítséget adja az autizmussal élő fiatalnak, és ezt fokozatosan visszaszorítja, leépíti. Nyelvi instrukciókat kezdetben nem kaphat a tanuló, szociális megerősítést viszont minden egyes sikeres csere után kapnia kell a kommunikációs partnertől. Ezeknek az intézkedéseknek az a célja, hogy a tanuló megértse az összefüggéseket, és ezáltal képessé váljon arra, hogy a későbbiekben a számára fontos dolgot már önállóan el tudja kérni a kommunikációs kártya felmutatásával.

A következő lépés a spontaneitás kiterjesztése más helyzetekre és személyekre. Ez oly módon zajlik, hogy a kommunikációs partner távolabb megy a tanulótól, akinek emiatt kisebb erőfeszítést kell tennie ahhoz, hogy elérje őt, és megszerezze a kívánt dolgot. Ekkor több olyan embert be kell vonni, akik elveszik a képet a fiatal-tól. Ennek a folyamatnak az a célja, hogy a tanuló számára nyilvánvalóvá váljon, hogy bármelyik felnőtthez odamehet, és kezébe adhatja a kommunikációs kártyát.

Ha az autizmussal élő fiatal egy képpel már tökéletesen tud különböző dolgokat elkérni több felnőttől, akkor következő lépésként több olyan képet is bevonhatunk, melyek szintén a tanuló által óhajtott dolgokat ábrázolnak. Ezek a képek egy, a fiatal számára jól látható és elérhető táblára kerülnek például tépőzárral rögzítve, ahonnan

bármikor könnyedén leveheti a vágyott dolgok szimbólumát. Természetesen nagyon fontos, hogy mindig kizárólag olyan dolgok képeit helyezzük fel, melyeket valóban biztosítani tudunk számukra.

A PECS következő lépésként egy „mondatszalogot” is tűz a képekhez, ezáltal egyszerű mondatok megalkotására tanítja az autizmussal élőket.

E képcsérés rendszernek rendkívül sok előnye van az autizmussal élők szociális és kommunikációs képességeinek fejlődése szempontjából. A legfontosabb, hogy a tanuló megtapasztalja az interakció értelmét, hiszen csak ez által tudja elérni célját. Másrészt e képcsérés kommunikáció mindig sikerrel jár, ennek hatására csökken a kommunikációs kudarcból fakadó frusztráció, és ebből kifolyólag a problémás viselkedések is. Mindezek ahhoz vezetnek, hogy a fiatal a későbbiek során önállóan, bátran használja ezt az alternatív kommunikációt. Bondy szerint a 2-3 éves kortól elkezdett terápia a legtöbb esetben a nem beszélő autizmussal élőknél hatékonyan segíti a beszélt nyelv kialakulását.

A társas készségek tréningje – a babzsákos foglalkozás

A társas készségek tréningjén belül a babzsákos foglalkozást mutatom be, ami az autizmussal élő felnőttek körében a leggyakrabban alkalmazott oktatási módszer, mely egyértelműen a szociális készségek fejlesztését tűzi ki célul, megalapozza a társas helyzetekben való részvételt – ami fontos feltétele a munkakörnyezetbe való problémamentes beilleszkedésnek –, valamint feladatának tekinti a szociális és kommunikációs készségek kialakítását, illetve fejlesztését. A babzsákos fejlesztő program olyan csoportos tréninghelyzetet teremt, melyben lehetővé válik, hogy az autizmussal élők egy változékonyabb, inergazdagabb környezetben próbáljanak boldogulni. Kikerülve a „nagyvilágba” ugyanis szembe kell nézniük azzal, hogy egyszerre sok ember veszi körül őket, hiszen a munkahelyi és más hétköznapi élethelyzetek legtöbb esetben többszereplősek. Ez a tréning tehát abban segíti őket, hogy megtapasztalják, hogyan kell viselkedni az egyes interakciókban zavartság érzet nélkül, ezáltal felkészíti őket az önálló életre.

A babzsákos fejlesztő programot 5-7 autizmussal élő fiatallal lehet hatékonyan játszani egy játékvezető, egy mintaadó személy és egy segítő közreműködésével. Fontos, hogy a csoport a résztvevők szociális képességeinek szempontjából viszonylag homogén legyen, ellenkező esetben ugyanis a tréning nem lehet mindenki számára megfelelően hatékony.

A résztvevők egymás mellett, félkör alakban, székeken ülve helyezkednek el, a játékvezető pedig szemben ül velük. A mintaadó személy a tanulók között foglal helyet, és az a dolga, hogy a játék kezdetén – amikor még nem nyilvánvaló mindenki számára a feladat – a helyes megoldásokat modellezi, azonban sohasem segíthet direkt módon. Ezt csak a segítő személy teheti, aki a fiatalok háta mögött helyezkedik el, és túl nehéz vagy új feladat esetében minimális segítséget nyújt nekik. A játék lényege, hogy a játékvezető egy babzsákot dob valamelyik résztvevőnek, aki-nek ezután előre meghatározott feladatot kell teljesítenie. Ezek a feladatok sokfélék lehetnek függően a játékvezető kreativitásától, és a játékban részt vevő autizmussal élők képességeitől.

Alacsonyabb értelmi képességű nem beszélő fiatalok esetében általában „csak” az a feladat, hogy visszadobják a tanárnak vagy egymásnak a babzsákot, ezt hívják *adogatós játéknak*. Ezt annyiban lehet nehezíteni, hogy mielőtt visszadobnák a babzsákot, utánozzák a játékvezető egy-egy mozdulatát, gesztusát. Nem szabad azonban

azt gondolnunk, hogy ez egy felesleges játék, aminek semmilyen fejlesztő funkciója nincs. Nekünk valóban „kisóvodásnak” tűnhetnek ezek a feladatok, az érintettek számára viszont a babzsákos módszer komoly tréninghelyzetet jelent, szellemileg rendkívül leterhelő, és a fejlesztés szempontjából is nagy hatékonysággal működik, hiszen a fiataloknak azáltal, hogy odadobják egymásnak a babzsákot, figyelniük kell az interakcióban részt vevő többi személyre, saját tevékenységük ütemét és időtartamát társaik tevékenységéhez kell igazítani. Természetesen minden sikeres dobás után jutalomban részesülnek a diákok.

A magasabb értelmi képességű fiatal felnőttek körében a legnagyobb hatékonyságot a *kérdés-felelet* illetve az *üzenetátadás játékkal* lehet elérni. A *kérdés-felelet játék* lényege, hogy a játékvezető az egyik résztvevőnek dobva a babzsákot, feltesz neki egy kérdést, melyre az adott személynek az eszköz visszadobása előtt válaszolnia kell. A kérdés irányulhat a tanuló korábbi tevékenységére, de véleményét is kérdezhetjük egy adott dologról, programról. A játék alapvető célja a beszédértés, beszédhasználat és a személyes emlékezet fejlesztése, valamint a többiekre való odafigyelés megtanulása.

Az *üzenetátadás játékot* babzsák nélkül játsszák, célja az utánzásnak, a testkontaktus elviselésének, a figyelemnek és az emlékezetnek a fejlesztése, valamint a megfelelő kapcsolatfelvétel kialakítása. A játékban a résztvevők becsukják szemüket, a játékvezető körben jár, és akinek a vállára ráteszi a kezét, az kinyitja a szemét, és a tanár által bemutatott mozdulatsort utánozza. Ezután ő is ráteszi valakinek a vállára a kezét, és „átadja” a mozdulatsort (Kanizsai-Nagy –Kiss –Szaffner –Vigh, 2003).

A babzsákos fejlesztést több intézmény is nagy hatékonysággal alkalmazza az autizmussal élő felnőttek körében, rendkívül nagy eredményekkel.

A karácsondi Boróka Majorság

A Boróka Majorság a Gyöngyös melletti Karácsond nevű község déli határán található egy 15-20 hektáros területen. A Majorság – az Autista Központtal együtt – legfontosabb céljával egy szeretetteljes életközösség létrehozását, az autizmussal élők számára emberhez méltó élet biztosítását, elfoglaltság teremtését, az autizmussal élők perifériára szorulásának megakadályozását, foglalkoztatásuk esélyeinek növelését, az esélyegyenlőség biztosítását és a társadalmi kohézió erősítését tűzi ki. A majorságon 16 autizmussal élő és 12 megváltozott munkaképességű fiatal és felnőtt dolgozik. A foglalkoztatottak egy része a Lakóotthonban él, mely a majorságon található, másik része a Gyöngyösön működő Átmeneti Otthonban, a többiek pedig bejárósak. A foglalkoztatás két szinten zajlik: a kertészetben és a zöldségfeldolgozó üzemben két kft, a Boróka Biomajor Nonprofit Kft és a Boróka Nonprofit Kft alkalmazásában.

Melyek a Majorság legfontosabb konkrét célkitűzései? Az első és legfontosabb az önellátás, önállóság kialakítása, főként az öltözködés, étkezés, higiéné, testi jóllét és a biztonság területén. Az önellátás képessége ugyanis feltétele annak, hogy az érintettek bizonyos idő elteltével kevésbé korlátozó körülmények közé kerülhessenek, illetve kötetlenebb napirendre térhessenek át. Mivel egy meglehetősen nagy alapterületű otthonban él együtt 10 ember, további fontos feladat a háztartási teendők elvégzése, ami bizonyos elemi készségek kialakítását feltételezi az autizmussal élőkben. Ilyen például az idő illetve az óra ismerete, a pénzügyek megfelelő kezelése, kirándulások tervezése és a telefonálás. A házimunkák közül el kell sajátítaniuk a takarítás, mosás, ételkészítés, bel- és kültéri karbantartás folyamatát, hiszen ezek mindennapi életük legjellemzőbb és legnélkülözhetetlenebb történései.

A szabadabb és önállóbb élet előnyeinek megtapasztalása érdekében a személyzet fontosnak tartja, hogy az autizmussal élő fiatalok megismerjék a helyi községben igénybe vehető szórakozási lehetőségeket nyújtó intézményeket. A lakók ezért folyamatosan látogatnak művészeti kiállításokat, vagy tekintenek meg színházi- és mozielőadásokat, járnak például táncolni, túrázni, sátorozni és természetesen templomba, könyvtárba, hogy csak néhányat említsünk az általuk végzett tevékenységek közül. Nagy hangsúlyt fektetnek az itt lakók szociális képességeinek fejlesztésére a közösségi létesítmények zavartalan igénybe vétele, illetve a közösségi élet kialakulása érdekében. Ennek egyik jelentős szegmense a mozgáskészség, az önálló és aktív tájékozódás fejlesztése.

A majorságon természetesen minden nap zajlik a munka. Az itt dolgozó autizmussal élőknek lehetőségük van kertészkedésre, ezen belül többek között parkrendezésre, zöldségek termesztésére, ültetésre, locsolásra, gyomlálásra, betakarításra. A zöldségfeldolgozó üzemben salátamixeket, savanyúságokat készíthetnek, illetve csomagolhatnak a dolgozók. Vannak olyan autizmussal élők, akik nem állnak egyik kft. alkalmazásában sem, ők a legalacsonyabban funkcionáló lakók. Az ő számukra 2008. november végén indult be az intézményen belüli foglalkoztatás. Ez magában foglalja többek között a varrást, a gyöngyfűzést, a hímzést, kreatív papírmunkákat és ajándéktárgyak készítését.

A Lakóotthon személyzete egy intézményvezetőből, négy gondozónőből és két gyógypedagógus asszisztensből áll, valamint heti 4 órában orvosi rendelés is zajlik itt. A személyzet az itt élő 10 autizmussal élő fiatal oktatásának és foglalkoztatásának hatékonyságát maradéktalanul biztosítani tudja.

A Boróka Majorság legfontosabb célja és érdeme, hogy minden itt dolgozó autizmussal élő fiatal számára egyénre szabott, képességeihez igazodó bánásmódot és foglalkoztatást biztosít, melynek eredményeképpen a fiatalok lehetőséget kapnak egyéni és társas képességeik kifejlesztésére, ami kiteljesedésük alapfeltétele.

Felhasznált szakirodalom

- Baron-Cohen, Simon–Bolton, Patrick (2000): Autizmus, Osiris Kiadó, Budapest
- Giddan, Jane J.–Giddan, N. S. (2004): Európai farmközösségek autizmussal élő emberek számára, Fogyatékosok Esélye Közalapítvány, Budapest
- Gordosné Szabó Anna (2004): Bevezető általános gyógypedagógiai ismeretek, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
- Kanizsai-Nagy Ildikó–Kiss Gyöngyi–Szaffner Éva–Vigh Katalin (2003): Munkahelyi készségek kialakításához szükséges szociális kogníciót fejlesztő csoportos tréningek, Fogyatékosok Esélye Közalapítvány, Sopron
- Kálmán Zsófia–Könczei György (2002): A Taigetosztól az esélyegyenlőségig, Osiris Kiadó, Bp.
- Kolozsváry Judit dr. (2002): „Más” gyerek, „más” szülő, „más” pedagógus, OKKER Kft., Budapest
- Könczei György (2007): Megharcolt jogok a fogyatékosügyben In: Kósáné Kovács Magda: Mérleg: Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok Magyarországon 2007-ben, Napvilág Kiadó–Táncsis Mihály Alapítvány, Budapest
- Papp Gabriella dr. (2004): Tanulásban akadályozott gyermekek a többségi általános iskolában, Comenius Bt., Pécs
- Tóth Katalin–Vigh Katalin (2003): Autizmussal és értelmi sérüléssel élő felnőttek munkakészségének fejlesztése és munkába állításuk feltételrendszere, Fogyatékosok Esélye Közalapítvány, Sopron
- Williams, Donna (2001): Az autizmus, Egyes szám első személyben, Pannonica Kiadó, Budapest
- 2/2005. /III. 1.) OM rendelet a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról. www. autizmus. hu